

Daha Fazla Keynes'e İhtiyacımız Var mı?

Frank Shostak

Ekonomist, Mises Enstitüsü, Avusturya

Çeviren: Bahadır Akın

liberal düşünce Yıl 19, Sayı 73-74, Bahar - Yaz 2014, s. 105 - 108.

Hükümetler ve Merkez Bankaları ekonomilerini daha agresif parasal ve mali güdümlü politikalara bağımlı hale getirirken, birçoklarının Keynes'in fikirlerinin geri döndüğünü söylemesi moda haline geldi. Keynezyen reçetelerin dünya ekonomilerini sert bir iktisadi çöküşe düşmekten kurtaracağını iştir olduk. Mesela ABD'de hem Cumhuriyetçiler hem de Demokratlar Amerikan ekonomisini çeşitli destek paketleriyle kurtarma konusunda birbirleriyle yarışıyorlar. Bu konuda Financial Times yakın zamanda şöyle diyordu:

Keynesciliğe yönelme değişik şekillerde oluyor. Cumhuriyetçilere göre zaman küçük işletmeler için yeni vergi indirimi zamanıdır ve bu kapsamda birçoklarının inandığı üzere ekonomik faaliyetlerin canlanmasına yardımcı olacak sermaye kazançları için yeni vergi muafiyetleri de getirilmelidir. Demokratların tercihi ise işsizlik sigortası, zor durumdaki ev sahipleri için gıda pulları ve yardımların genişletilmesi yönündedir.

Dünya genelinde merkez bankalarının pompaladığı trilyon dolarlar bazı önemli yorumculara göre hala yetersiz durumdadır. Mesela Martin Wolf şunu yazıyor:

Hala mevcut durumda para politikaları yetersiz kalacak. Bu, Keynezyen reçetelere ihtiyaç duyulan Keynesci bir durumdur. Bütçe açıkları daha önce hayal bile edilemeyecek düzeylere çıkacaktır. İster istemez durum bundan ibarettir.

Keynes'in fikirlerinin dünyayı kurtarmak üzere geri geldiğini ileri sürmek acayip bir durumdur. Keynezyen fikirler zaten hiçbir zaman hükümet birimlerinin ve merkez bankası yetkililerinin elinin altından ayrılmış değildi. En etkili iktisatçıların temel düşünce esasları eskiden öyle olduğu gibi şimdi de hala Keynescidir. Dolayısıyla gündemde olan muhtelif destek paketleri onyıl-

lardır sürüp gelen aynı Keynesci politikaların bir devamından ibarettir. Mevcut ekonomik kriz de bu zaman zarfında aldığımız yüksek dozlarda Keynesci uygulamaların bir sonucudur.

Özetle, John Maynard Keynes doğal olarak istikrarsız olan piyasa ekonomisine tam anlamıyla güvenilemeyeceğini ileri sürmüştür. Eğer kendi başına serbest bırakılırsa piyasa ekonomisi kendi kendini yıkıma götürebilecektir. O halde hükümetler ve merkez bankalarının ekonomiyi kontrol etmelerine ihtiyaç vardır.

Keynesyen açıdan başarılı yönetim bir ekonomideki toplam harcamaları etkilemekle gerçekleştirilir. Gelirleri oluşturan şey harcamalardır. Keynes'e göre, bir bireyin harcaması bir başka bireyin gelirini oluşturur. Harcamanın daha çok artması daha iyi olacaktır. Ekonomiyi harekete geçiren şey, o halde, harcamalardır.

Tüketim ve Üretim

Keynesyen bakış açısıyla, harcamanın en büyük kısmı tüketici harcamalarından oluşur. Yani, tüketim harcamaları ekonominin motorudur, tüketim reel ekonomik büyümeyi harekete geçirir.

Ancak acaba tüketim gerçekten ekonominin motoru mudur? Bize göre üretken ve üretken olmayan tüketim arasında ayırım yapılmalıdır. Üretime dönük tüketim ekonomik büyümenin önemli bir unsuru iken, üretken olmayan tüketim ekonomik açıdan yoksullaşmaya sebep olur.

Üretken Tüketim

Bir fırıncı elindeki 10 ekmeği 10 patates karşılığında mübadele etmektedir. Artık patatesler fırıncıyı ekmek pişirdiği sürece fonlamış olmaktadır. Benzer şekilde ekmek de patates üretimi sürecinde patates yetiştiren çiftçinin faaliyetini sürdürmesini sağlamaktadır. Fırıncı ve patates yetiştiricisinin birbirlerine bağlı üretimleri bu kişilerin tüketim için mallarını güvence altına almalarını da sağlar.

Bu örnekte tüketimi üretken yapan şey, fırıncı ve patates yetiştiren çiftçinin ancak üretim yaptıkları takdirde tüketebilecekleri gerçeğidir. Fırıncı ve patates yetiştiren çiftçinin tüketimleri hayatlarını ve refahlarını sürdürür. Üretim yapmalarının tek gerekçesi de budur.

İşin içine paranın girmesi bu anlatılanları değiştirmez. Mesela fırıncı elindeki 10 ekmeği 10 dolara satsın ve daha sonra parayı 10 patates elde etmek için kullansın. Aynı şekilde patates yetiştiricisi de 10 dolarıyla 10 ekmek

alabilecektir. Bir mübadele aracı olarak işlem görmesi dışında paranın ekmeğe veya patates üretimine herhangi bir katkısı olmadığına dikkat çekmiş olalım.

Üretken Olmayan Tüketim

Şu halde, patates elde edebilmek için fırıncının elindeki ekmeği parayla mübadele etmesi, aldığı parayı da patates temininde kullanması gerektiğini gördük. Para karşılığı alınan bir şey yine bir başka şey için mübadele edilmiş oldu. Veya iki şey para yardımıyla birbiriyle değiştirilmiş oldu.

Esas problem paranın “hiç yoktan” ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Havadan gelen para herhangi bir üretime dayanmayan tüketime sebebiyet verir. Bir şey karşılığında hiçbir şeyin mübadelesine yol açar.

Mesela, bir kalpazanın mükemmel bir 20 dolar bastığını düşünelim. Kendisi bu parayı faydalı mal veya hizmetlerin üretimi dışında bir vasıtayla elde ettiği için, kalpazan karşılığında hiçbir şey vermeden 20 dolara sahip olmuştur.

Diyelim kalpazan 20 dolarıyla 10 ekmeğe alsın. Burada ortaya çıkan durum, patates yetiştiricinin elindeki 10 ekmeğin tutarındaki fonun kalpazana yönlendirilmesidir. Buradaki sapmanın kalpazanca ekmeğe daha fazla –ekmeğe başına 2 dolar- fiyat ödemesinden kaynaklandığını not edelim. Daha önce ekmeğin fiyatı bir dolardı. Yine, kalpazanın faydalı hiçbir şey üretmediğinden üretken olmayan tüketim faaliyetine katıldığını belirtelim.

Artık patates üreticisi, patateslerini yetiştirirken alması gereken ekmekleri reddedecektir. Açık şekilde bu durum patates üretimini azaltacak, sonuçta daha az patates arzı ortaya çıkacak ve karşılığında fırıncının ekmeğe tüketimi de zarara uğrayacak ve üretim gücü azalacaktır.

Buradan üretken tüketimin refah oluşumuna destek sağladığını ve reel refahı arttırdığını, diğer taraftan üretken olmayan tüketimin sadece ekonomik yoksulluğa sebebiyet verdiğini görebiliriz.

Merkez Bankasının para basması kalpazanın para basmasıyla aynı zararlı etkiye sebep olur. Kısmi karşılık bankacılığı (fractional-reserve banking) yoluyla para yaratma da aynı yıkıcı etkiyi yapar. Paranın genişlemesi yıkıcı bir ekonomik unsur olarak üretken olmayan tüketimin altyapısını oluşturur.

Keynesyen açıklamaya göre, resesyon sürecinde tüketiciler harcamalarını azaltma eğilimine girdiklerinde duruma el atıp harcamaları arttırmak hükümetin görevidir. Mesela, hükümet yerde çukurlar açmak üzere bir sürü işsiz bireyi istihdam edebilir.

Bu işçilere hükümetin ödeyeceği para tüketimlerini arttıracak, bu da ekonomideki genel geliri yükseltecektir. Bu yaklaşıma göre, yerdeki çukurların bireylerin refahına katkısı olup olmadığının bir manası yoktur. Önemli olan insanlara ödeme yapılması ve daha sonra bu paranın tüketimi arttıracak şekilde harcanmasıdır.

Hükümet ise parayı böyle kazanmaz. Devletler refah oluşturamaz. O halde devlet refah oluşturmayan projelerde istihdam edilen insanların parasını nasıl ödeyecektir? Devlet ancak vergiler, merkez bankasının para basması veya borçlanma yoluyla para temin edebilir. Dış borçlanmayı dışta tutarsak, sonuç refahı yaratanlardan alıp kamu faaliyetlerine aktarmak demektir. Bu durum para basmakla ulaşılabilecek sonuçla aynıdır: Üretken olmayan tüketimin harekete geçirilmesi.

Mises'e göre;

Hükümetin sadece vatandaşlarından aldığı harca-yıyatırımda kullanabileceği, ilave harca-ma ve yatırımların vatandaşların harca-ma ve yatırımlarının mümkün olan en yüksek düzeye göre kısıtlayacağı gerçeğini bir kere daha vurgulamak gereklidir.

Buradan, refah yaratıcı etkisi olmayan hükümetin ekonomiyi büyütemeyeceği sonucuna da ulaşırız. Popüler inancın tersine kamu harcamaları arttıkça ekonominin sağlığı bozulacak, dolayısıyla ekonomik büyüme bundan zarar görecektir.

Dünya ekonomilerini kurtarma amaçlı destek paketleri aslında önümüzdeki aylarda daha fazla sefaletin de temelini atmaktadır. Güçlü hükümet müdahalesi yanlısı birçok yorumcu ve ekonomi uzmanı asla bu fonların nasıl temin edilebileceğini sormamaktadır. Burada fon ile gerçek şeyleri kastediyoruz: tüm bu ekme ve patatesler nereden gelecek?

Keynescilik sempatanları geçmiş on yıllarda üretken olmayan tüketime hız veren şeyin maliye ve para politikaları olduğunu görmezden gelmektedir. Tüm bunların sonucu oluşan büyük balonlardır. Aynı Keynesyen politikalar-gerçek üretici güçleri zedeleyen politikalar- daha da fazla uygulanarak nasıl olur da ekonomiyi diriltebilir?

Şu anda ihtiyaç duyulan şey daha fazla Keynesyen politika değil, tersine gerçek anlamda refahı sağlayacak olan üreticilere imkan sunacak politikalar-dır. İhtiyaç duyulan üretken tüketimdir. Daha fazla kamu harcaması ve merkez bankalarının devasa miktarlarda para basmaları sadece üretken olmayan tüketimi güçlendirecek, böylece de anlamlı bir ekonomik kurtuluşun reçetelerini geciktirecektir.